

ZOMBORI LÁSZLÓ KIÁLLÍTÁSA

PATAKI LÁNY

Vannak képek, ahol az ember találkozása az anyaggal megdöbbentő. Vannak képei, melyekben a fejsze széles hasítású sebét érzem, s harsogó erővel orromba csap a fa semmivel össze nem téveszthető friss szaga, s olyan erős ez az érzésem, hogy a kép őrizi is a csapásba adott lendület, indulat minden rezdülését. Őszintén a hasonlatom abból a valóban megrendítő hatásból táplálkozik, amely a kiállításon első pillanatban ért. Aztán zenélni kezdtek a képek, a mély hangú hangszerek „barna hangját” éreztem, a cselló, a mélyhegedű, s a nagy érc hangszerek, s mindezt együtt az orgona fenéges és szárnyaló, a katedrális falának, mennyezetének, íveinek, üvegének, kövezetének csapódva, majd vissza hozzám, hol süvítve mint a magas hangok, hol lágyan hullanak rám, mint a fáradt mélyek, vagy megremegtetnek, mint a tömör dúr akkordok.

Némely képe meleg, durva-puha, mint megdolgozott munkástenyér. Milyen szeretettel tud simogatni, s mennyire nem porcelánhideg ujjakkal, hol már a mozdulásával megfagy a szenvedély. Végül, ha kijövök a Horváth Mihály utcai Képtárból, csöndes vagyok mint a rezzentelen nagy víz, s könnyűnek érzem magam mint a buborék, és jó nekem, hogy találkozhattam ismét Zombori László képeivel.

Alkotásai legáltalánosabb jellemzői: centralitás; az elemek torlódása, felelgetése, ritmikus ismétlődése; a fény-árnyék dinamikus, egy pillanatra sem nyugvó mozgása; színei méltóságteljes tónusúak, bennük izzó, fel-felcsattanó ellenpárok. Formáinál: a kép hátterét sokszor síkban tartótnak érezzük, de a motívumok mindenütt három dimenzióba fordulnak, s hacsak nem kifejezetten statikus a kompozíció, feltétlenül át-lós, vagy ellenpontozott, főleg a figurális művek és csendéletei.

S most arra gondolok, hogy sohasem látogathattam meg úgy, hogy ne dolgozott volna. Ki kérdezi ezt, ez természetes is, mondhatná bárki, de mégsem olyan természetes mindig úrrá lenni fáradtságunkon, esetleges zökkenőkön. Mondhatnánk azt is, néhány motívum csendéletben, figurában. Igen, az indulat szereti az ismétléseket, s ez általában unalmas. Unalmas, ha lélektelenül tesszük, ha problémamentes dolgokról van szó. S mennyire élvezni tudjuk, ha feszültségek keletkeznek bennünk, ha líraian, dallamosan feloldhatjuk, ha az indulat révületét képes újra meg újra megindítani bennünk. Sohasem válik unalmassá! Miért? Ezek a csendéletek másfélék, mint a képsarnokokban megszokott szalon csendéletek.

Élnek a tárgyai. A nagy hasú köcsögök, a hosszú derekú cserepei, a teljes arcukat mutató tányérai, a rejtélyes kulcsok, a bánatos fejű napraforgói, az összetört edények: s a fémcsillogású halak.

Tárgyaira hol rásimul a fény szelíden, hol ostorcsapásként csattan, néhol körülkikáz, elvékonyodik mint a pókháló, elterül mint a víz.

Itt sejtelmes és komor, mint a gondba ráncolt homlok, ott cseng, mint állón a vas.

Helyenként festőien lágy és szeretettel simogat, majd kegyetlen, mint a napraforgó villámló fogaskerekei.

Nem hinném, hogy véletlen lenne tehát katalógusának az a mondata: „... sokszor úgy érzem, ha csendéletet festek, embert is ábrázolok...” Önmagát adván, az embert festi itt is.

Es ahol valóban embert fest?

Indulata, festői feszítőereje, heroizmusa itt nyilvánul meg leginkább, de ember-sége, szeretete, ellágyulása — s ennek bevallása — szintén.

És megint végtelék — és mégis pontos, tudatos, vállalt határok között. Egyik leg-szebb képe, a „Tavaszi”, megoldásában is — letisztult forma, technika — rendszerében is — kompozíciós tisztaság. Nyugodt, a temperamentumán uralkodó művész vallomása az örök témáról. A líraian fogalmazott figurák békéjét, csendjét a fa kiáltó ellentéte, szalkás, hasított tömege teszi feszültté, már-már félővé, hogy az összebujásnak más oka is volna, mint a szerelem. A kérdést nyitva hagyta a művész, dönts te!

Két-három alakos kompozíciójánál igen nagy, dinamikus mozgást észlel a szem-lelő, még ha „Pihenők” is a címe. A heverő figurák lágy kontúrjait belső erők feszí-tik. A külső nyugalmat erős formajátékkal bontja fel. Csupa hullámvás, rengés ez a nyugalom.

Különösen tetszik, ahogyan a drapéria és a test harmóniáját kutatja. Hol penge-élességű, hol lágy esésű, hol kiemel, hol elfed.

Figurái nem mosolygós széplelkek, de szépek! Magukon hordják az élet ősi törvé-nyeinek jegyeit, s az igazság szépségével teltek. Hol vágyódnak, hol beletörődnek, hol elesnek, mint az emberek, s küzdenek reménnyel, reménytelenül.

S a küzdés mindig is a tragikum felé sodor minket. Akár boldogtulanok vagyunk, s akkor a feszültség feloldásának igénye miatt, akár boldogok, mert a boldogság ál-landó veszélyeztetettsége sodor szükségképpen a tragikumhoz. A tragikum pedig a jó alkotások legfőbb bölcsője. Zaklatott világunkban pedig kijut jócskán, s ember a tal-pán, aki erős derekál állja, és nem rokkan össze. Neki pedig van figyelmeztetni-, fel-tárnivalója épp elég.

Asszonyai, lányai, halásza, kapás emberei „megszólalásig hasonlítanak” az embe-rekre, pedig „csak” képek. De ember festette(!) A velük élő, érző, álmódó, kesergő, küzdő, csalódó, örülő, szenvedő társ, egyszóval EMBER.

DÉR ISTVÁN